

Kuntien negatiiviset valtionosuudet

Kunnanhallitus 24.04.2023 § 71
60/02.05.01.01/2023

Vuoden 2023 alusta alkaen sosiaali- ja terveys- sekä pelastustoimi siirtyivät kunnilta hyvinvointialueiden järjestettäväksi. Uudistuksessa kunnilta siirretään yhtä paljon verotuloja ja valtionosuuksia valtiolle kuin siirtyvien tehtävien kustannuksia siirtyy. Lopullinen siirtolaskenta tehdään vuosien 2021 ja 2022 tilinpäätöstietoihin perustuen syksyllä 2023. Kustavin kunta on yksi kahdeksasta kunnasta, jonka valtionosuudet ovat vuoden 2023 alusta alkaen negatiivisia.

Kuntaliiton muistion 22.3.2023 mukaan tasauserien suuri paino yksittäisen kunnan valtionrahoituksessa on johtanut negatiiviseen valtionosuusrahoitukseen senkin jälkeen, kun peruspalvelujen valtionosuuteen lisätään opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusrahoitus ja kotikuntakorvaukset. Tämä tarkoittaa, että valtiovarainministeriö on vuoden 2023 alusta alkaen lähettänyt kahdeksaan (8) kuntaan laskun valtionosuuden maksamiseksi. Nämä kunnat ovat Eurajoki, Harjavalta, Kaskinen, Kustavi, Pertunmaa ja Tuusniemi sekä Inkoo ja Vimpeli. Kuuden ensin mainitun valtionosuudet yhteensä ovat miinuksella ja Inkoon ja Vimpelin valtionosuusmaksatus kääntyy negatiiviseksi kotikuntakorvaukset huomioituna. Perittävien valtionosuuksien yhteissumma on seitsemän miljoonaa euroa vuonna 2023 vaihdellen 60 (Tuusniemi) 815 (Kaskinen) euroon asukasta kohden. Kotikuntakorvaukset mukaan lukien valtio perii kahdeksalta kunnalta yhteensä noin 9,5 miljoonaa euroa tänä vuonna.

Laskelmien päivittämisen jälkeen negatiivisen valtionosuuden kuntia on yhteensä 10. Kunnat ovat lähettäneet Valtionvarainministeriölle kunnanjohtajien toimesta 14.4.2023 päivätyn ehdotuksen:

”Allekirjoittaneet kunnat ehdottavat seuraavaa:

- 1) Vuoden 2023 valtion lisätalousarvioon varataan yhdeksän miljoonan euron lisämääräraha kuntien harkinnanvaraisiin korotettuihin valtionosuuksiin, mikä summa kohdistetaan niille kunnille, jotka joutuvat maksamaan valtiolle lakisääteisten peruspalvelujen järjestämisestä.
- 2) Keväällä 2023 muodostettavan hallituksen ohjelmaan kirjataan, että vuodesta 2024 alkaen kuntia ei veloiteta maksamaan laskennallisia negatiivisia valtionosuuksia.
- 3) Valtionosuusjärjestelmää uudistetaan siten, että mahdollisuus negatiivisiin valtionosuuksiin peruspalvelujen järjestämisen johdosta poistuu.”

Kustavin kunnan valtionosuudet vuodelle 2023 ovat yhteensä -357.824 euroa. Vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella ennakoidut peruspalveluiden valtionosuudet vuodelle 2024 ovat yhteensä -263.686 euroa. Näihin lukuihin sisältyvät opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet -222.812 euroa. Vuoden 2024 peruspalveluiden valtionosuus ja veromenetysten korvaus pysyy negatiivisena, mutta kasvaa +94.138 eurolla, ollen -40.874 euroa.

Kuntaliiton liitteenä olevan muistion mukaan Valtionosuusjärjestelmän kautta valtio osallistuu lakisääteisten kunnallisten peruspalvelujen rahoitukseen. Valtionosuusjärjestelmän tavoitteena on kuntien vastuulla olevien julkisten palvelujen saatavuuden varmistaminen tasaisesti koko

maassa siten, että kansalaiset voivat saada tietyn tasoiset peruspalvelut asuinpaikastaan riippumatta kohtuullisella verorasituksella.

Käytännössä tämä tarkoittaa, että valtio ei osallistu lainkaan niiden kuntien peruspalvelujen rahoittamiseen, joissa valtionosuusmaksatus sote-uudistuksen tasauserien myötä on negatiivinen, vaan kunnat rahoittavat täysimääräisesti kaikki lakisääteiset tehtävät omilla verotuloillaan.

Negatiivisten valtionosuuden kuntien ongelma on tunnistettu myös sote-uudistuksen rahoitukseen liittyneessä lainsäädännössä. Hallituksen esityksen (155/2022) mukaan myös "valtiovarainministeriö seuraa jatkossa erityisesti negatiivisen valtionosuuden kuntien talouden tilannetta ja edellytyksiä selviytyä peruspalvelujen rahoituksesta sekä arvioi mahdollisia valtionosuuden perusteisiin tarvittavia muutoksia."

Esittelijä vt. kunnanjohtaja Rauno Peltola

Vt. kunnanjohtajan päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää

- 1) hyväksyä valtionvarainministeriölle 14.4.2023 lähetetyn ehdotuksen mm. yhdeksän miljoonan euron lisämäärärahasta kuntien harkinnanvaraisiin korotettuihin valtionosuuksiin, mikä summa kohdistettaisiin niille kunnille, jotka joutuvat maksamaan valtiolle lakisääteisten peruspalvelujen järjestämisestä
- 2) merkitä asian muilta osin tiedokseen.

Kunnanhallituksen päätös

Hyväksyttiin yksimielisesti.